

2 **Karaktärisering av kyrkoanläggningen**

2.1 **Kyrkomiljön**

Funbo kyrka är belägen ca 10 km öster om Uppsala. Den ligger i en rikt sammansatt forntidsbygd med flera bronsålderslämningar och ett stort antal järnåldersgravfält. Landskapet är ett småbrutet jordbrukslandskap i en östlig utlöpare av Uppsalaslätten. Kyrkan ligger väster om Funboån. Norr om kyrkogården löper den gamla landsvägen med sin välbevarade gamla stenvalvsbro över ån. Där ligger även den gamla folkskolan från 1800-talet samt församlingshemmet.

2.2 **Kyrkan, kyrkogården och klockstapeln**

Kyrkogården omges av en kallmur i gråsten och har grindstolpar av gjutjärn med smidesgrindar. Gångarna är grusade och gravkvarteren är gräsbevuxna även om en del äldre gravvårdar med stenramar och grus finns kvar.

2.2.1 **Kyrkan**

Kyrkan består av ett rektangulärt långhus i öst-västlig riktning med ett smalare absidförsett kor i öster. Norr om koret finns en sakristia och på långhusets sydsida ett vapenhus samt ett gravkor som är sammanbyggt med vapenhuset. Planformen är med sitt absidförsetta kor typisk för det romanska skedet. Kyrkan har sannolikt uppförts under sent 1100-tal. Murarna är uppförda som skalmurar i gråsten. På 1300-talet har kyrkan förlängts åt väster, vilket de tunnare murarna i denna del av kyrkan tyder på. Samtidigt byggdes kor och långhus till på höjden med murar av tegel. I början av 1400-talet tillkom sakristia och vapenhus. Då murades även valven i kyrkan som dekorerades med målningar i Mälardalsstilen. Långhus, vapenhus och sakristia är försedda med kryssribbvalv medan koret är tunnvalvt. Gravkoret byggdes under slutet av 1600-talet.

Fasaderna är putsade och avfärgade med vit kalkfärg. De stora rundbågiga fönsteröppningarna tillkom på 1740-talet liksom den nya västportalen. Taket är ett brant sadeltak täckt med tjärade spån.

Kyrkans inre präglas av olika tidsskeden. Dels de medeltida, bemålade valven, vidare bänkinredningen, läktaren och predikstolen från 1600-talet samt inslagen från 1896 års restaurering. Kyrkans förnämsta inventarier är det senmedeltida, nordtyska altarskåpet samt den medeltida ljuskronan som hänger i koret. Kyrkans södra portal i vapenhuset har en omfattning i kalksten från 1100-talet. Altarringen tillkom vid 1896 års restaurering. Då togs även de på 1700-talet överkalkade medeltidsmålningarna fram vilka bättrades på nygotiskt manér. I koret var medeltidsmålningarna endast sporadiskt bevarade och därför försågs koret med nya kalkmålningar i en tidstypisk stil med växtornamentik. Predikstolen i senrenässans sattes åter in och försågs med ett nytt ljudtak. Även altarskåpet ställdes tillbaka efter att ha varit magasinerat på annan plats. Restaureringsarkitekt var Fredrik Falkenberg. 1927 restaurerades kalkmålningarna och retuscheringarna från 1896 avlägsnades.

På 1960-talet fick kyrkorummet sitt nuvarande utseende. Då skrapades orginalfärgen fram på bänkinredningen. En ny orgel byggdes. Kyrkan försågs

med elektrisk uppvärmning 1925. Den förnyades senast år 1999 då nya radiatorer installerades.

2.2.2 **Kyrkogården**

Kyrkogården härrör liksom kyrkan från medeltiden. Dess utsträckning mot sydost är densamma som under medeltiden medan det under 1900-talet skett tre utvidgningar mot väster och norr. Kyrkogården omges av en sammanhängande kallmur i gråsten och öppningarna är försedda med smidesgrindar och grindstolpar av gjutjärn. Parallellt med muren löper en trädkrans. Den skiftar till karaktär och ålder på kyrkogårdens olika delar och speglar de olika utvidgningstidernas sätt att anordna trädkransen. Gångarna är grusade och gångvägsmönstret har bevarats nästan oförändrat under 1900-talet vilket är relativt ovanligt. Gravkvarteren är gräsbevuxna men en del äldre gravar med grusbeläggning, stenramar, järnstaket och gravhäckar finns kvar. Ett gravområde norr om kyrkan är tämligen väl sammanhållet till sin karaktär och hyser en rik gravkultur från andra halvan av 1800-talet och 1900-talets början. Gravarna är familjegravar av olika storlek, gruset randas och de omgärdas av stenfrisar, häckar eller gjutjärnsstake. På några gravar står det åldriga kraftiga tujor. Till området hör även ett vitputsat gravkapell i nyklassicistisk stil.

2.2.3 **Klockstapeln**

Norr om kyrkogården på andra sidan gamla landsvägen ligger klockstapeln i trä på en mindre höjd. Klockstapeln är byggd på 1680-talet men fick sitt nuvarande utseende 1814, då den byggdes om i nyklassicistisk stil. På kyrkogården finns ett vitputsat gravkapell i nyklassicistisk stil.

2.3 **Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning**

Kyrkomiljön ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården, K38. Kyrkan är en av länets bäst bevarade från det romanska skedet. Den har i sin helhet en välbevarad medeltida karaktär både in- och utvändigt. Interiören präglas dessutom av sin fasta inredning från 1600-talet och de åtgärder som vidtogs vid 1896 års restaurering.

Kyrkogården är till sin karaktär och utformning en typisk mindre landsortskyrkogård med spåren från de senaste ca två hundra årens förändringar mer eller mindre tydligt inflettade i varann. Ett gravområde strax norr om kyrkan utmärker sig som berikande för kyrkogårdsmiljön. Det hyser en rik och tämligen välbevarad gravkultur med bl a magnifika tujor. Det nyklassicistiska och kulturhistoriskt värdefulla gravkoret hör också hit.

Att särskilt tänka på vid förvaltning och användning av kyrka och kyrkomiljö:

- den välbevarade medeltida exteriören med putsade, vitkalkade fasader och spåntäckt tak.
- kyrkorummets tre dominerande tidsepoker: medeltiden, 1600-talet samt 1890-talet.
- interiören som helhet är känslig för förändringar.
- 1600-talets fasta inredning har ett högt kulturhistoriskt värde genom sin sällsynthet och välbevarade karaktär.

- klockstapeln är oförändrad sedan 1814.
- karaktären med fria gräsytor och enstaka äldre gravvårdar väster och söder om kyrkan ger ett ålderdomligt anslag som samspelar med kyrkans medeltida utseende.
- gravområdet strax norr om kyrkan med rik gravkultur både beträffande gravanordningar och växtlighet är känsligt för förändringar.
- gångsystemet med grusade gångar är enhetligt och i princip intakt sedan sekelskiftet.

2.4 Källor, litteratur och övriga uppgifter

Anderman, Thomas, *Funbo kyrka 800 år*, 2001.

Bonnier, Ann Catherine, *Kyrkorna berättar, Upplandskyrkor 1250-1350*, Uppsala 1987.

Byggnadsregistret, RAÄ: kyrkibeskrivningar och administrativa uppgifter.

Enblom, Walfrid, *Funbo kyrka, Upplands kyrkor 43*, Uppsala 1951.

Antikvariskt, topografiska arkivet (ATA), Stockholm: handlingar rörande Funbo kyrka samt fotografier.

Församlingens kyrkoarkiv (KA): handlingar under signum O, samt kyrkogårdskartor enligt följande

-A.H. 1898. Förslag till utvidgning af Funbo församlings kyrkogård. Funbo 1898.

-K.J.E. 1919. Karta över Funbos kyrkogård.

-K.J.E. 1928. Karta över Funbos kyrkogård.

-Lindgren, B. & Liljebäck, S. 1958. Karta över Funbo kyrkogård och närmaste omgivning i Funbo socken av Uppsala län.

-Karlén, 1964. Karta över Funbo kyrkogård..

Kyrkobyggnader

Inventeringsdatum: 7 juni 2002.

Inventerare: Anneli Borg, Johan Dellbeck och Henrik Lindblad.

Ansvarig för kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Johan Dellbeck

Rapportsammanställning: Johan Dellbeck

Kyrkogård:

Inventeringsdatum: 26 juni 2002

Inventerare: Carina Lindkvist, Monica Sandberg

Ansvarig för kulturhistorisk karakteristik och bedömning: Monica Sandberg